

Afb. 1: Claire en Geillis Duncan tijdens de heksenvervolging. Bron: Sony Pictures Television Inc.

Outlander of Outlandish?

Marissa van de Kreke

Menig serieliefhebber zal deze tv-show gezien hebben: de fantasie hitserie *Outlander* (2015). Ik ben zelf ook een enorme fan van *Outlander*, maar niet alleen om het verhaal, de acteurs en de prachtige Schotse omgeving. Ik ben een klein beetje bevooroordeeld door mijn voorliefde voor Schotland, maar deze serie is een enorme aanrader omdat de schrijvers op historisch gebied bijna alles bij het rechte eind hebben.

Jullie kunnen dit vast allemaal beamen: als historicus kun je niet normaal naar een historische film of serie kijken zonder kritisch te zijn op de accurateheid. Dat heb ik ook bij *Outlander*. Ik ben een echte nerd op het gebied van Schotse en Engelse geschiedenis, daarom had ik al wat voorkennis toen ik aan de serie begon. Wat mij opviel was dat sommige dingen toch niet overeenkomen met het daadwerkelijke verleden. Uiteraard moeten we in ons achterhoofd houden dat *Outlander* een fantasieserie is en er daarom ook wat dingen niet echt gebeurd zijn.

In deze editie van 'Onder een historische loep' zal ik beschrijven wat in *Outlander* historisch juist is en wat niet. Hierbij focus ik mij vooral op de eerste drie seizoenen van de serie en dan voornamelijk op de Slag bij Culloden

(1746). In dit artikel zal ik mijn bevindingen onderbouwen met achtergrondinformatie die *Outlander* in een historische context zal plaatsen.

De politieke impact van *Outlander* is groot geweest. In 2014 was er in Groot-Brittannië een referendum over de onafhankelijkheid van Schotland. Het was eigenlijk de bedoeling dat *Outlander* ook in dit jaar in première zou gaan. Er gaat een gerucht rond dat de Britse premier David Cameron wilde dat *Outlander* later in première zou gaan omdat de serie te veel invloed zou hebben op de politieke situatie in Groot-Brittannië. *Outlander* is daarom in 2015 uitgekomen en is destijds ook alleen uitgezonden in de Verenigde Staten en op het Europese vasteland.¹

Het verhaal

Outlander is gebaseerd op de gelijknamige boekenserie van de Amerikaanse schrijfster Diana Gabaldon. De serie volgt het leven van de Engelse Claire Randall, die tijdens de Tweede Wereldoorlog een verpleegster is. In 1946 gaat zij op een romantische reis met haar man, historicus Frank Randall, in Schotland. Samen stuiten zij op een magische steencirkel. Wanneer Claire een van de stenen aanraakt, valt ze door de tijd terug naar het jaar 1743. Ze komt midden in de Schotse Hooglanden terecht, waar de spanningen tussen Engeland en Schotland al hoog oplopen. Ze ontmoet er de Schot Jamie Fraser. Haar relatie met hem groeit al snel uit tot een romance en Claire raakt betrokken bij de Jacobijnse opstanden die woeden van 1745 tot 1746. De rode draad door de serie is dan ook de historische kennis van Claire. Kan zij met deze kennis het verleden veranderen?

Vechten om de troon

De serie focust zich voornamelijk op de Jacobijnse opstanden die in 1746 uitmondten in de Slag bij Culloden. De slag wordt uitgevochten door de hertog van Cumberland, zoon van de Hannoveraanse koning George II aan de Britse kant en *bonnie prince Charlie*, Charles Edward Stuart, aan de Schotse kant. Hij wilde de monarchie heroveren om zijn vader, James Stuart, terug op de troon te zetten. Aanhangers van dit doel worden daarom Jacobieten genoemd.² De spanningen tussen Schotland en Engeland kennen een zeer turbulente en interessante geschiedenis. In 1688 werd de katholieke koning James II afgezet en

¹ Zoë Shacklock, 'On (Not) Watching Outlander in the United Kingdom', *Visual Culture in Britain* 17 (2016) 3, 311-328, aldaar 311-312.

² De naam 'Jacobieten' is afgeleid van de politieke beweging: jacobitisme. Welke weer verwijst naar de naam Jacobus (James) II en VII, de opa en vader van Charles Stuart. De Jacobieten streden voor het herstel van de Stuart dynastie in Groot-Brittannië. Dit is de hoofdoorzaak van het conflict tussen Groot-Brittannië en Schotland.

de Stuart-dynastie werd in 1714 vervangen door de Duitse protestantse Hannoveraanse dynastie. Om *Outlander* goed te kunnen begrijpen, is vooral kennis van de Slag bij Culloden belangrijk. Deze gebeurtenis zal voor altijd een grote invloed hebben op de geschiedenis van Schotland.

Waar het productieteam van *Outlander* enorm goed aan gedaan heeft, is het in de arm nemen van een gespecialiseerde historicus

In *Outlander* wordt in seizoen een en twee toegewerkt naar het uitbreken van de Slag bij Culloden in seizoen drie. Er zijn hierbij verschillende elementen die de schrijvers bij het rechte eind hebben en een aantal waarbij ze net de plank misslaan op historisch gebied. Waar het productieteam van *Outlander* enorm goed aan gedaan heeft, is het in de arm nemen van een gespecialiseerde historicus. Deze adviseert hen bij het schrijven van de scripts. Archeoloog dr. Tony Pollard is verbonden aan de Universiteit van Glasgow en is gespecialiseerd in de Jacobijnse en Schotse geschiedenis. Overigens is hij ook directeur van het *Centre for Battlefield Archeology* en professor op het gebied van conflictgeschiedenis en archeologie. We kunnen dus stellen dat Pollard kennis van zaken heeft. Dat blijkt ook uit een interview dat hij gaf aan de site *British Heritage Travel*. Hierin vertelt hij over de keuzes die gemaakt zijn in het portretteren van de Slag bij Culloden. In de serie wordt enorm gefocust op de vijandelijkheid tussen Engeland en Schotland. Dit is ook iets wat Pollard weerlegt in het interview. Hij geeft toe dat het enorm moeilijk is om de realiteit van de geschiedenis goed weer te geven: 'As ever with history, the reality is a lot more

Afb. 2: Filmlocatie Doune Castle in Schotland. Bron: Marissa van de Kreke.

complicated and the edges are blurred'.³ Volgens hem was de vijandelijkheid tussen Engeland en Schotland minder zwart-wit dan deze in *Outlander* lijkt. Er waren namelijk ook Schotten aan de Britse kant en Britten die de kant van Schotland kozen. Het was ook meer een oorlog tussen de Highlands en de Lowlands, het noorden en zuiden van Schotland.⁴

De gevolgen van de Slag bij Culloden
Vooral op cultureel gebied betekende de Slag bij Culloden het einde van vele Schotse tradities. Het dragen van kilts en het spelen van de doedelzak werden verboden door de Britse regering, met als doel de Hooglandse tradities voorgoed te vernietigen.⁵ Hierbij werden ruim duizend Schotten van het leven beroofd. Pollard geeft ook aan dat de gevolgen van de slag enorm waren. Zo werd het clansysteem van de Schotten verboden. Het doel hiervan was om de

³ BHT Staff, 'Keeping it real with Outlander's historical advisor' (versie 22 november 2022), <https://britishheritage.com/art-culture/outlander-historical-advisor> (26 november 2022).

⁴ Ibidem.

⁵ National Army Museum, 'Battle of Culloden', <https://www.nam.ac.uk/explore/battle-culloden> (24 november 2022).

machtspositie van de clans te ondermijnen om zo een volgende opstand te voorkomen. De overgebleven Jacobieten moesten meevechten in het Britse leger of werden naar de kolonies verscheept als dwangarbeiders.⁶ Uiteindelijk zorgden de economische groei en industriële revolutie ervoor dat de Hooglanden leegstroomden. In de Schotse geschiedenis wordt Culloden dan ook aangemerkt als het begin van de *Highland Clearances*.

De vijandelijkheid tussen Engeland en Schotland was minder zwart-wit dan in Outlander is afgebeeld

In *Outlander* wordt deze periode ook zeker waarheidsgetrouw afgebeeld. De hoofdpersoon Jamie Fraser overleeft de Slag bij Culloden en wordt later opgepakt en gevangengezet. Tijdens het kijken van deze scènes ontdekken we de impact die de slag had. In de gevangenis zien we de mannen die de slag hebben overleefd. Een van de personages heeft een klein stukje tartan bewaard, een Schotse ruit met een specifiek patroon en kleurenschema. Elke Schotse clan of familie had een eigen tartan, die te zien

⁶ BHT Staff, 'Keeping it real with Outlander's historical advisor'.

is op de kilt die de mannen droegen. De serie laat ook zien dat de gevangenen uiteindelijk worden gedeporteerd naar de kolonies, zoals ook echt gebeurde.

Outlander zou te veel invloed hebben op de politieke situatie in Groot-Brittannië

Conclusie

Het is misschien al duidelijk dat ik fan ben van *Outlander*. De serie zit zeer goed in elkaar. De fantasie-elementen worden samen met de historische elementen op een goede manier gecombineerd, waardoor het geheel zeer geloofwaardig is. Natuurlijk worden er wel eens wat foutjes gemaakt en is de serie niet historisch perfect. De imperfecties die er zijn, worden door een seriekijker zonder historische achtergrond misschien niet zo snel opgemerkt en dus vind ik dat we kunnen zeggen dat *Outlander* over het algemeen historisch correct is. Als je liefhebber bent van historische fantasy series is *Outlander* zeker een grote aanrader.

Marissa van de Kreke is tweedejaars bachelor geschiedenisstudent aan de Universiteit Utrecht. Ze volgt op dit moment het verdiepingspakket in cultuurgeschiedenis en heeft een grote interesse in onderwerpen die te maken hebben met media en cultuur. Dit jaar is ze voor het eerst redacteur bij de Aanzet, waar ze zich voornamelijk gaat bezighouden met redactietaken en ook af en toe artikelen zal schrijven.

Scan om direct naar de deluxe versie van dit artikel op onze website te gaan

Afb. 3: The Battle of Culloden in Outlander. Bron: Sony Pictures Television Inc.